

WOORD, KLANK & BEELD

CD KLASSIEK

Concerto's voor cello
Joseph Haydn

Haydns concerten voor cello en orkest (Hoboken indeling VII 1 en 2) tonen de compositiekracht die de man al van bij het begin van zijn lange carrière demonstreerde. Het eerste celloconcert in do groot componeerde hij immers in 1761, het jaar waarin hij in dienst kwam bij prins Paul Eszterhazy. Haydn schreef zijn celloconcert voor Josef Weigl, een knap solist uit het orkest. Vandaar dat deze muziek knap veeleisend is, zonder echter te vervallen in louter virtuoze vingeroefeningen. Dit is vorstelijke muziek, die in drie klassieke delen een perfect parcours aflegt. Na een vrij uitgesponnen moderato volgt een verfijnd en zangerig adagio als middendeel, om af te ronden met een brillant allegro molto.

Zijn tweede celloconcert schreef Joseph Haydn bijna twintig jaar later, in 1783, nog altijd in dienst van de Eszterhazy's. En opnieuw gaf de componist een collega voluit de kans om te schitteren. Ditmaal ging de eer naar Anton Kraft. Dit tweede concerto kende moeilijke tijden, want eerst werd gemeend dat Kraft het zelf had geschreven, en op het eind van de negentiende eeuw werkte de

Parijse Gentenaar François-Auguste Gevaert het om naar de mode van de tijd. Gelukkig werd in 1954 de originele muziek teruggevonden. Het is een concerto helemaal in sonatevorm, met een bijzonder fijn samenspel tussen de cellopartijen, een vloeiend *adagio* en een afsluitend *allegro* in rondostijl. Een heel bevallig concerto, dat cellisten met genoeg spelen.

Almaar meer duiken onbekende componisten op uit de nevelen van de geschiedenis. En zo verheugen we ons dat we middels deze cd ook kennis kunnen maken met het werk van Matthias Georg Monn (1717-1750) een Oostenrijkse componist die de overgang beleefde van laat-barok naar vroeg-klassiek. Monn was afkomstig uit de buurt van Klosterneuburg en was vanaf 1738 tot zijn dood organist aan de Karlskirche in Wenen. Van deze uitstekende musicus bleven vandaag minstens twintig symfonieën en concerten over, naast heel wat kamermuziek. Hij wordt genoemd als pionier van de symfonievorm en zou de eerste vierdelige symfonie op zijn actief hebben

Van hem speelt Qeyras het concert voor cello, strijkers en klavecimbel, waarvan niemand minder dan Arnold Schoenberg een bewerking publiceerde. Elegant en waardig in het verrukkelijke *adagio*, is dit een compositie die lust geeft meer van deze toondichter te horen. Met de puike uitvoering door cellist Jean-Guihen Queyras en het Freiburger Barockorchester achten we ons ten slotte bijzonder gelukkig. (JC)

Joseph Haydn, *Cello Concertos*, door Jean-Guihen Queyras (cello) en het Freiburger Barockorchester onder leiding van Petra Müllejans, harmonia, HMX 2961816, 13,90 euro.

CD KLASSIEK

Vespers uit Moravië
Adam Michna

Adam Vaclav Michna (1600-1676) is in ons land niet meteen een bekende naam. Nochtans heeft deze Tsjechische componist uit de periode van de Dertigjarige Oorlog genoeg 'noten op zijn zang' om op bekendheid enige aanspraak te mogen maken. Dat stellen we op gezag van de cd die de Capella Regia heeft uitgebracht. De capella is een van de vele ensembles die 'historisch getrouwe' vertolkingen van oude muziek brengen. Ze verwierven al naam met uitvoeringen van de bij ons al wat beter bekende Jan Dismas Zelenka, en bewijzen dat steden als

Olomouc, Praag of Bratislava muzikaal gesproken helemaal in het hart van Europa thuishoren. Michna zelf was een bij de jezuïeten gevormd organist en componist van liturgische muziek in Moravië. Hij had niet zo'n kleine productie, want hij publiceerde op z'n minst drie hymnenbundels, goed voor een tweehonderdtal composities. Zijn werk gaat in twee richtingen: liturgische muziek in het Latijn voor 'professionals' en eenvoudiger, zij het perfect uitgebalanceerde, kerkliederen in de volkstaal voor parochiegebruik. Capella Regia brengt een aantal composities uit de eerste categorie samen onder de titel *Officium vespertinum*. Een vesperdienst dus met psalmen (109, 110, 111, 112, 116, 113 en 138) vergezeld van hun antifoon en met een mooi *Magnificat* halfweg. Zoals bij ons door Graindelavoix gepromoot, werkt dit ensemble ook niet met 'perfecte', eindeloos bijgepolijste stemmen, maar staat het een vrij eerlijke, religieuze uitvoering van deze composities voor. (JC)

Adam Vaclav Michna, *Officium Vespertinum*, door Capella Regia onder leiding van Robert Hugo, ARTA (distributie Laval), F10104-2, 17,95 euro.

BOEK NON-FICTIE

Kind in de oorlog
Esther Naschelski & Hans Grietens

Opgroeien zonder ergens thuis te horen, van de ene kostschool naar het andere internaat gestuurd worden door een kille vrouw die je moeder niet is en van wie je niet het gevoel krijgt dat ze het beste met je voorheeft. Dat overkwam Esther Naschelski nadat haar ouders door de

Duitsers werden opgepakt en naar Auschwitz afgevoerd. Ja, ze overleefde de oorlog, samen met haar broer en zus. Maar als wees losgerukt van alle geborgenheid in familie en cultuur, kostte het haar vele jaren om eindelijk zichzelf te vinden en te aanvaarden. Nu wil ze getuigen van wat oorlog en fanatisme kunnen doen met een mensenleven. Want de oorlog stal haar ouders, maar de vrouw die haar opving na 1945, ontnam haar identiteit. Met als schijnbaar enige motivatie om joodse kinderen te bekeren tot het christendom en niet vrij van antisemitische oprispingen, ving ze er tientallen op. Van sommigen hield ze, maar niet van Esther. Die zag in het totaal dertien kostscholen en internaten van de binnenkant, zodat ze nergens wortel kon schieten.

Het zal duren tot haar 65ste alvorens Esther de stilte doorbreekt. Eindelijk komt er ruimte vrij om zichzelf te ontdekken en voluit te leven. Meer dan de helft van het

boek *Achter de stilte. Het verhaal van een verborgen joods kind* gaat over de laatste vier jaar waarin Esther haar kindertijd reconstrueert. Esthers herinneringen, (soms nogal letterlijk) vertaald uit het Frans en in een apart lettertype weergegeven, rijgt Hans Grietens, professor orthopedagogiek die haar aanmoedigde bij het schrijven, kundig aaneen. Het resultaat is een uniek persoonsdocument en waardevol als steen in de treste mozaïek van de Tweede Wereldoorlog. (LW)

Esther Naschelski & Hans Grietens, *Achter de stilte. Het verhaal van een verborgen joods kind*, Acco, Leuven, 2009, 176 blz., 22,50 euro, ISBN 978 90 334 7419 4.

BOEK KOKEN

Vijf seizoenen Katrien Cocquyt

Al jaren werken de CM (Christelijke Mutualiteiten) samen met diëtiste Katrien Cocquyt, die voor de ledenbladen

'gezonde' recepten bedenkt. Jaarlijks ook staan kookdemonstraties *Eten zonder vlees* op de agenda. Een bundel met meer dan honderd recepten kon niet uitblijven. Achter Cocquyts gezonde kookkunst schuilt een hele filosofie die westerse kennis en oosterse wijsheden combineert. Haar kritiek is vooral dat vlees, vis en eieren het basisvoedsel zijn geworden in plaats van granen, groenten en bonen. Die instelling is te lezen in alle recepten.

Het kookboek is ingedeeld in vijf seizoenen. Hoezo? De auteur grijpt daarvoor terug naar de ervaring van het koken in openlucht. Ze werd zich bewust van de invloed van het jaarritme en ontdekte dat je in ons land best van

vijf seizoenen wat betreft voeding kunt spreken: lente, zomer, nazomer, herfst en winter. Dat komt ook overeen met de vijf bewegingen uit de oosterse wijsheid. Smaakelijk. (EDS)

Katrien Cocquyt, *Vijf seizoenen op je bord*, Davidsfonds, Leuven, 2009, 299 blz., 22,50 euro, ISBN 978 90 5826 645 3.

BOEK & CD

Gregoriaans ontdekken
Norbertijnen van Averbode

Is dit een boek met een cd erbij, of een cd met meer dan genoeg commentaar? Geschreven én gezongen door de norbertijnen van Averbode, zo luidt de ondertitel van dit verzorgd uitgegeven werk. Norbertijnen (of reguliere kanunniken van de orde van Premontre) zingen dagelijks het koorgebed, meestal in het gregoriaans. Ook in Averbode. Op de cd horen we een keur van medebroeders de volledige zondagsvespers in het Latijn zingen, voorafgegaan en afgesloten door orgelmuziek van Bach, op het orgel van de abdijkerk natuurlijk. Volgen nog

een tiental belangrijke stukken uit het eigen gregoriaanse repertoire voor de mis en voor de uitvaartliturgie.

De norbertijnen van Averbode zingen wel hun eigen premonstratenzergregoriaans, en deze melodieuze wijken af van de Romeinse traditie die de maatstaf is van deze kerkelijke muziekstijl. Maar wellicht zijn de verschillen enkel door kenners te ontdekken. Vele eeuwen lang was gregoriaans dé liturgische muziek van de Kerk. Ondanks grote veranderingen overleefde het gregoriaans toch de stormen van de tijd en blijkt het vandaag zelfs mensen aan te spreken die geen voeling hebben met Kerk of geloof. In de begeleidende teksten verkennen enkele norbertijnen daarom het mysterie van het gregoriaans. Abt Jos Wouters laat niet na te benadrukken dat gregoriaans zingen allereerst goed luisteren is, want de teksten wortelen in de Bijbel. Marc Fierens gaat dieper in op het fenomeen van het gregoriaans zelf, de liturgische muziek bij uitstek. Hij voert een pleidooi om het genre meer te gaan gebruiken: „Gregoriaans zingen gebeurt best niet uit nostalgie naar een liturgie uit het verleden, of vanuit een museaal behoud van een belangrijk kunstgenre. De mens zingt

gregoriaans, omdat deze muziek – wellicht meer dan welke andere melodieuze ook – hem meeneemt naar de bron en de diepte van zijn bestaan, naar God zelf.” Gregoriaans brengt tot rust, maar ook meer dan dat: het luisteren brengt de mens innerlijke vrede en harmonie met God. Dit is levende traditie, en dat hoor je. (EDS)

Klanken van Stilte. *Gregoriaans beleven, geschreven én gezongen door norbertijnen van Averbode*, Altiora/Meinema, Averbode/Zoetermeer, 2009, 140 blz. (plus cd), 21,50 euro, ISBN 978 90 317 2819 0.